

مرکز مطالعات استراتژیک و منطقی
د ستراتژیکو او سیمه ییزو څېړنو مرکز

تحقیق هفته

شماره: ۷۸ (از ۱۴ الی ۲۱ سرطان ۱۳۹۳ هـ ش)

این نشریه مجموعه تحلیل رویدادهای مهم سیاسی و اقتصادی هفته وار است که به زبان های پشتو، دری، انگلیسی و عربی، توسط مرکز مطالعات استراتژیک و منطقی تهیه و نشر می گردد، تا نهادهای سیاست گذار از آن استفاده نمایند.

په دې ګڼه کې لاندې مطلبونه لولئ:

- مقدمه ۳
- د ټاکنو د لومړنیو پایلو اعلان او روانه سیاسي لوبه
- په افغانستان کې د ټاکنو ناکامي تجربې ۴
- د ټاکنیزو پلو ستونزې ۵
- سیاسي معاملي ۶
- په ټاکنو کې د بهرنیو لورو رول او اغېز ۶

شنود مکالمات؛ شکست هنجارهای بین الملل

- شنود مکالمات نقض حقوق بین الملل است ۸
- دوران جنگ سرد ۹
- عدم الزامیت به میثاق های بین المللی ۱۰
- شنود مکالمات در افغانستان ۱۱

مقدمه

په دې گڼه کې د افغانستان د ولسمشرۍ ټاکنو د دویم پړاو د لومړنیو پایلو د اعلان، په دې اړه روانې سیاسي لوبې او همدا راز د شخصي مکالمو د اورېدو په تړاو، چې په دې وروستیو کې یې گڼ شکونه او تشویشونه زیږولي دي، د ستراتیژیکو او سیمه ییزو څېړنو مرکز، د اوونۍ تحلیل د بورډ شنبې لولۍ.

* د افغانستان د ټاکنو خپلواک کمیسیون د ۱۳۹۳ لمریز کال ولسمشریزو ټاکنو د دویم پړاو لومړنۍ پایلې اعلان کړې. د دغو پایلو له مخې دوکتور اشرف غني احمدزی، له خپل سیال ډاکتر عبدالله عبدالله څخه شاوخوا یو میلیون رایې مخکې دی؛ خو ډاکتر عبدالله بیا ادعا لري، چې دا پایله له پاکو رایو د ناپاکو رایو له جلا کېدو مخکې اعلان شوې ده او ده ته د منلو وړ نه ده. په ورته وخت کې د امریکا له لوري هم په پروسه کې ښکاره مداخله پیل شوې او افغانستان ته د امریکایي چارواکو د تگ راتگ ترڅنګ، د دغه هېواد ولسمشر بارک اوباما هم له نوماندانو سره د تېلېفون له لارې خبرې کړې دي.

* همدا راز په وروستیو ټاکنو کې د درغلیو د تورونو د سندونو په توګه د ځینې افغان چارواکو تېلېفوني خبرې افشا شوې، چې په پراخ ډول یې پر شخصي حریم د تېري په تړاو اندېښنې راویارولې. د افغانستان د مخابراتو وزیر امیرزي سنگین ویلي، چې په افغانستان کې یوازې د ملي امنیت اداره د خلکو د تېلېفوني خبرو د اورېدو جواز لري او له دې پرته باید د محکمې حکم موجود وي. دا چې دا تېلېفوني خبرې د چا له خوا ثبت شوې دي، تر اوسه نه ده روښانه شوې؛ خو دې پېچلې لوبې ډېری افغان چارواکي غوسه کړي دي. همدا موضوعات، د ستراتیژیکو او سیمه ییزو څېړنو مرکز د اوونۍ تحلیل د بورډ له خوا څېړل شوي دي:

د ټاکنو د لومړنیو پایلو اعلان او روانه سیاسي لوبه

د ولسمشرۍ ټاکنو د دویم پړاو د لومړنیو پایلو له مخې، دوکتور اشرف غني احمدزی د ۵۶ عشاریه ۴۴ سلنه رایو په ترلاسه کولو سره، له خپل سیال ډاکتر عبدالله عبدالله څخه په غوڅ اکثریت مخکې دی. د لومړنیو پایلو له اعلان وروسته ډاکتر عبدالله عبدالله د موازي حکومت جوړولو گواښ هم وکړ؛ مگر دا چې د ډاکتر عبدالله له خوا د ټاکنو د پایلو له منلو انکار او د بهرنیو لورو لاسوهنې د هېواد سیاسي وضعیت کوم لوري ته بیایي؟ هغه پوښتنه ده، چې د ځینې نورو موضوعاتو ترڅنګ دلته شل شوې ده.

په افغانستان کې د ټاکنو ناکامې تجربې

د ولسمشرۍ د نوماندانو له خوا د ټاکنو د پایلو نه منلو او د ټاکنیزې پروسې تحریمولو تاریخ، په افغانستان کې د نوي دېموکراتیک نظام له لومړیو کلونو راهیسې راروان دی. د طالبانو د رېژیم له نسکورېدو وروسته او د بن په کنفرانس کې د جوړې شوې لنډمهالې ادارې د قانوني مودې له پای ته رسېدو وروسته، په ۲۰۰۴ کال کې د لومړي ځل لپاره د ولسمشرۍ ټاکنې وشوې. په هغو ټاکنو کې له حامد کرزي وروسته مخکښ نوماند محمد یونس قانوني و، چې حامد کرزي د ټولو رایو ۵۶ سلنه رایې گټلې وې او د ښاغلي قانوني ټولې رایې ۱۶ عشاریه درې سلنه وې؛ مگر یونس قانوني د ټاکنو پایلې ونه منلې. دا هغه مهال و، چې افغانانو د لومړي ځل لپاره په ټاکنو کې گډون کړی و او د ښاغلي قانوني دغه کار د ټاکنو پر پروسه خلک بې باوره کړل.

په ۲۰۰۹ کال کې بیا هم ډاکتر عبدالله عبدالله نه یوازې دا چې د ټاکنو پایلې بې ونه منلې، بلکې د حامد کرزي او د هغه د حکومت مشروعیت یې هم تر پوښتنې لاندې باله او په سړنیو ټاکنو کې هم ورته جریان تکرارېږي.

په تېرو څو پړاوونو ټاکنو کې د بېلابېلو لاملونو له مخې، له لويه سره د شفافو ټاکنو د ترسره کېدو لپاره شرایط برابر نه وو او د ټاکنو په ترسره کېدو سره، په افغانستان کې د ثبات د ټینګښت تمه نه وه. په تېرو ټاکنو کې د پراخو درغلیو لپاره په سیستم کې لار هواره وه او په تېره بیا د امنیتي ځواکونو او د ټاکنو د کمیسیون د سیمه ییزو دفترونو د غړو له خوا، په ناامنو سیمو کې د درغلیو شونتیا ډېره زیاته وه او همدغو درغلیو د ټاکنو په وروستي پړاو کې یوه لوري ته دا پلمه په لاس ورکړه، چې د خپلې ماتې د توجیه لپاره پر ټوله پروسه د بطلان کرښه راکاږي.

په ټولیز ډول د دغو کلونو د ټاکنو تجربې ونډوله، چې د افغانستان شرایطو ته په کتو سره، تر ډېره د ولسواکۍ تجربې دلته بې نتیجې دي او ډېری افغان سیاستوال، یوازې د ولسواکۍ هغه پروسې منلې شي، چې دوی واک ته ورسوي او بس. له بلې خوا تېرو پړاوونو دا ونډه، چې د ټاکنو په اړه د ډېموکراسۍ نارو تر ډېره نمایشي بڼه هم درلوده او په یو ډول په ټاکنو کې ستونزې راجورې شوې دي او بیا بهرنیانو په خپله ګټه حل او فصل کړې دي.

د ټاکنیزو ډلو ستونزې

هغه څه مو چې د ټاکنو په پخوانیو پروسو کې ولیدل، دا وو، چې تر ډېره دوه ډوله شخصیتونه په ټاکنیزه سیالۍ کې سره مخ کېدل؛ لومړی هغه کسان چې په بهر کې یې لوړې زده کړې کړې وې، په ډېموکراسۍ او ولسواکۍ یې باور درلود، تر ډېره د لوېدیځ ملاتړ ورسره و او په عین حال کې یې د یوه ولسواک نظام د ټینګښت لپاره طرحې هم درلودې. بل لوری بیا په ۲۰۰۴ کال کې هم او په ۲۰۰۹ او ۲۰۱۴ کلونو کې هم داسې کسان وو، چې په تېرو کورنیو جګړو کې ښکېل او خپله همدا سابقه یې د بریا راز بلله. د هغوی تر شا ډلې د بن د کنفرانس له مهاله بیا تر اوسه، په حکومت کې هم انحصاري او سهمي رول درلودلی دی.

په ۲۰۱۴ کال ټاکنو کې د لومړۍ کټګورۍ مخکښ نوماند بیا هم داسې څوک دی، چې په بهر کې یې لوړې زده کړې کړې دي او د نړیوال کار تجربه لري؛ خو په خپل ټیم کې یې بیا هم داسې ترکیب جوړ کړی، چې د سیال ټیم په څېر هغوی هم ډېری یې له ډېموکراسۍ او ولسواکۍ سره، د خپل نظر او تجربې مطابق چلند لري. له همدې امله له لومړي سره دا وېره له دواړو لورو وه، چې بایلونکی لوری به د پایلو د منلو زغم ونه لري؛ ځکه داسې برېښېده، چې د ولسواکۍ نارې یوازې د واک د ترلاسه کولو لپاره وهل کېږي.

د دې ترڅنګ له بېلابېلو بهرنیو هېوادونو او کړیو سره تړاو، د افغانستان پخوانی ستونزه ده، چې هر ځل یې د ټاکنیزې پروسې په دواړو ډلو کې څرک لیدل کېږي او د ټاکنو پر پروسې خورا زیات اغېز ښکاري.

سياسي معاملي

د دويم پړاو ټاکنو د لومړنيو پايلو له اعلان وړاندې د سياسي معاملي انگېزه په ټولو لورو کې پياوړې شوه، ان تر دې چې د ټاکنو د خپلواک کميسيون مشر هم، چې په اوسني نظام کې د ولسمشر د ټاکنو د پروسې د يوازېني ارگان مشر دی، د دارنگه معاملي ننگه کوله.

د پردې تر شا د سياسي معاملي پر سر بحثونه د دې لامل شول، چې يو شمېر لورو د خپلې ونډې د زياتولو لپاره پر خپلو مخالفونو ټينگار وکړ او ځينې نورو بيا د خپلو درېيمگرو طرحو وړاندې کولو ته زړه ښه کړ، چې په پايله کې يې په لوړه کچه بهرنيو مداخلو ته هم لار هواره شوه. دې چارې له عامو افغانانو سره د ټاکنو د رول په اړه بېلابېلې پوښتنې راپورته کړې او په پراخ ډول پر ټاکنيزه پروسه د خلکو باور راکم شو.

له يوې خوا داسې انگېرنې هم شته دي، چې سيالي ډلې له دغه راز مخالفونو او بېلابېلو غوښتنو سره د سياست په ډگر کې چاڼې وهي او په نظام کې خپلې راتلونکې ونډې پراخوي؛ خو د افغانستان د ثبات او امنيت په اوسني حالت کې دا ډول اقدامات کولی شي، له يوې خوا هېواد د بې ثباتۍ په لور بوځي او له بلې خوا پراخو بهرنيو مداخلو ته هم لاره هواروي.

په ټاکنو کې د بهرنيو لورو رول او اغېز

په ۲۰۰۹ کال کې کله چې يوه نوماند هم ۵۰ سلنه +۱۱ رایې ترلاسه نه شو کړای، هغه مهال له ډاکټر عبدالله عبدالله او حامد کرزي سره د ټاکنو د پايلو په اړه خبرو کولو لپاره جان کيري کابل ته راغی، چې د سفر پايله يې رغنده وه او ډاکټر عبدالله عبدالله د ټاکنو دويم پړاو ته له تگ څخه تېر شو.

جان کيري د امريکا ولسمشر بارک اوباما ته نږدې کس بلل کېږي، چې په ۲۰۰۹ کال کې سناتور و او اوس د دغه هېواد د بهرنيو چارو وزير دی. په ۲۰۰۹ کال کې د دواړو نوماندانو تر منځ د ټاکنو د ستونزې هوارول، د جان کيري لپاره يوه ديپلوماتيکه بريا وه، چې له همدې امله دغه امريکايي سناتور په ۲۰۱۰ کال کې هم د ولسمشر کرزي له خوا د خصوصي امنيتي شرکتونو د له منځه وړلو د موضوع په اړه او په بېلابېلو وختونو کې د نورو چارو د حل او فصل لپاره کابل ته استول شوی دی.

دا چې په وروستيو ټاکنو کې هم د امريکا رول جوت دی، د لومړنيو پايلو له اعلان وروسته ډاکټر عبدالله عبدالله په يوه غونډه کې ويلي، چې له جان کيري سره غږېدلې او نوموړی به کابل ته راځي او د ټاکنو په موضوع کې به مداخله کوي. د دې ترڅنگ د لومړنيو پايلو تر اعلان مخکې هم څو تنه امريکايي سناتوران کابل ته راغلي وو او څو ورځې يې په دې اړه دلته له بېلابېلو

لورو سره بحثونه درلودل. خو د دغو امریکایي چارواکو له اړیکو او بحثونو سره سره، ناخوښ نوماند د موازي حکومت د اعلانولو گواښ وکړ.

د ډاکټر عبدالله له دغو څرگندونو وروسته د امریکا ولسمشر بارک اوباما هم له نوماندانوسره د تېلېفون له لارې په خبرو کې، له ناقانونه لارو د واک نیولو او ناقانونه کړنو په صورت کې د امریکا د همکارۍ بندولو گواښ وکړ. که څه هم له دویم پړاو ټاکنو وروسته په پراخ ډول بحران جوړولو ته لمن وهل کېږي او د احتمالي بحران د رامنځته کېدو وېرې شته دي؛ خو د افغانستان اوسنیو شرایطو او د نړیوالې ټولنې دريځ ته په کتو سره، په دې اړه ډېره اندېښنه نه ترسترگو کېږي. مگر په ټاکنو کې د ټاکنیزو کمیسیونونو پر ځای د بهرنیانو پراخ رول او د نوماندانو له خوا د بهرنیو لورو پر منځګړیتوب تکیې کولو، پر ټاکنو د افغانانو د باور راکمېدو ترڅنګ د پروسې د ناکامۍ معنا ودرلوده او د راتلونکي لپاره یې د دې پروسې بريا له ستونزو سره مخ کړه.

په ټولیز ډول داسې ښکاري، چې دغې ولسواکې پروسې د افغانانو لپاره هغه پایله له ځان سره نه درلوده، چې تمه یې ترې درلوده؛ مگر بالعکس بهرنیان له بېلابېلو لورو هڅه کوي، چې په افغانستان کې د یوه نسبي ځواکمن نظام د رامنځته کېدو مخنیوی وکړي. داسې برېښي، چې د دغې پروسې په پایله کې به افغانستان د بحران په لور ځي، هغه که کومه سیاسي معامله وي او که د پایلې له منلو پرته، د بلې هرې حل لارې له مخې، رامنځته کېدونکې حکومت وي.

شنود مکالمات؛ شکست هنجارهای بین الملل

به نظر می‌رسد که در جهانی که ما در آن زنده‌گی می‌کنیم، زنده‌گی انسان‌ها مانند موجودات میکروسکوپی زیر نظر قدرت‌های سلطه‌گر قرار دارد. وقتی انسان نتواند مکالمات و مراسلات خود را از تعرض و شنود مصوون نگه‌دارد، خود را از نظر روحی برهنه احساس می‌کند که تمام زوایای زنده‌گی‌اش توسط موجودی بنام دولت یا دولت جهانی، زیر نظر گرفته شده است.

ادوارد سنودن قراردادی سازمان سیای امریکا که بعداً به روسیه پناهنده شد، پرده از رازهایی برداشت که نشان می‌دهد، ایالات متحده امریکا حتی مکالمات یاران خود مانند صدراعظم آلمان را نیز از سال‌ها قبل شنود می‌کرده است. این شنود تنها به تلفون خانم میرکل خلاصه نمی‌شود بلکه مکالمات ده‌ها تن از رهبران جهان را شامل می‌شود که اکثراً از یاران امریکا به شمار می‌آیند.

پس برعکس آنچه که گفته می‌شود، هدف این شنودها از جانب امریکا، فقط به تروریزم و یا جنایات سازمان یافته خلاصه نمی‌شود بلکه گسترده و وسیعی را در بر می‌گیرد که هدف از آن برقرار نگه‌داشتن سلطه امریکا بر جهان است و برای برقرار نگه‌داشتن این منظور لازم است تا امریکا بداند که در ذهن رهبران جهان چه می‌گذرد.

شنود مکالمات نقض حقوق بین الملل است

ایالات متحده امریکا بعد از یازدهم سپتامبر به بهانه مبارزه با تروریزم، تمام معیارهای حقوق بین الملل را زیرپا نموده و باز تعریفی زورگویانه از آن معیارها را، در عمل ارائه داده است.

اعلامیه جهانی حقوق بشر که ظاهراً دستورالعمل مقدس دیموکراسی غربی است و در بسیاری از موارد معیاری برای شناخت یک کشور به عنوان کشور مطلوب و یا نامطلوب از منظر حقوق بشری از جانب امریکا به کار گرفته می‌شود، در ماده 12 چنین می‌گوید: «احدی در زنده‌گی خصوصی، امور خانواده‌گی، اقامتگاه، یا مکاتبات خود نباید مورد مداخله‌های خودسرانه واقع شود و شرافت و اسم و رسمش مورد حمله قرار گیرد. هرکس حق دارد که در مقابل اینگونه مداخلات و حملات مورد حمایت قانون قرار گیرد.»

میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی نیز مؤید همین حق است. این میثاق یکی از عهدنامه‌های سازمان ملل متحد بوده که بر پایه اعلامیه جهانی حقوق بشر استوار می‌باشد و در 22 مارچ 1976 لازم الاجراء گردیده است. در ماده 17 این میثاق آمده است:

- 1- هیچکس نباید در زنده‌گی خصوصی و خانواده و اقامتگاه یا مکاتبات مورد مداخله خودسرانه (بدون مجوز) یا خلاف قانون قرار گیرد و همچنین شرافت و حیثیت او نباید مورد تعرض غیرقانونی واقع شود.
- 2- هرکسی حق دارد در مقابل اینگونه مداخلات یا تعرض‌ها از حمایت قانون برخوردار شود.

تفاوت ماده 17 این میثاق با ماده 12 اعلامیه جهانی حقوق بشر در این است که در ماده 17 "تعرض غیرقانونی" ذکر شده است که این خود به معنای به رسمیت شناخته شدن مداخلات قانونی است که اگر نظر به دلایلی یک مرجع دولتی دست به این کار می‌زند، باید قبل از اقدام، از مراجع قضایی به کسب مجوز بپردازد و به هیچ صورت حق مداخله بدون مجوز را ندارد.

همچنان بند دوم ماده 18 حقوق بشر اسلامی نیز می‌گوید:

ب- هر انسانی حق دارد که در امور زنده‌گی خصوصی خود (در مسکن، خانواده، مال و ارتباطات) استقلال داشته باشد و جاسوسی و نظارت بر او یا مخدوش کردن حیثیت او جایز نیست و باید از او در مقابل هر گونه دخالت زورگویانه در این شئون حمایت شود.

دوران جنگ سرد

در دوران جنگ سرد امریکا از اعلامیه جهانی حقوق بشر علیه شوروی و اقمارش و نیز کشور چین به عنوان یک حربه استفاده می‌کرد و این کشورها را به دلیل محدودیت‌هایی که بر اتباع شان بخصوص در امور مربوط به ارتباطات تحمیل کرده بودند، مورد انتقاد قرار می‌داد. در سال 1977 در کنگره بین المللی حقوق دانان در استکهلم سویدن، یکبار دیگر بر

احترام بر کرامت انسانی تأکید نمود و تصریح کرد که انسان باید در مقابل مداخلات و تعرضات ذیل مورد حمایت قانونی قرار گیرد:

- 1- هرگونه مداخله در زنده‌گی خصوصی خانواده‌گی و داخلی
- 2- هرگونه تعرض به سلامت جسمی یا روحی و به آزادی اخلاقی یا معنوی او
- 3- هرگونه تعرض به شرافت و شهرت او
- 4- هرگونه تفسیر مضر و سوء، از گفته‌ها و اعمال وی
- 5- افشای بی‌موقع امور ناراحت کننده، مربوط به زنده‌گی خصوصی او
- 6- استفاده از اسم او، هویت او، عکس او
- 7- هرگونه فعالیت به منظور جاسوسی کردن درباره او
- 8- در کمین او نشستن او را تحت نظر قرار دادن و عرصه را بر او تنگ کردن
- 9- افشای اطلاعاتی که او داده یا گرفته برخلاف قاعده حفظ اسرار مربوط به شغل یا حرفه

عدم الزامیت به میثاق‌های بین المللی

میثاق‌های بین المللی بیشتر مبین طرزالعمل‌های اخلاقی است و ضمانت اجرایی آن فقط الحاق کشورها به این میثاق هاست. امریکا می‌تواند کشورهای دیگر را بخاطر نقض این گونه میثاق‌ها تحت فشار قرار داده و مثلاً مورد تحریم اقتصادی قرار دهد؛ اما دیگران نمی‌توانند فشار مشابه بر امریکا وارد سازند. مثلاً پس از افشای شنود مکالمات صدراعظم آلمان از جانب امریکا، کشور آلمان فقط از این مسئله ابراز نارضایتی کرد و سپس از روی ناچاری توجیهات ناموجه امریکا را در این خصوص پذیرفت.

شنود مکالمات در افغانستان

ادوارد سنودن افشاگر رازهای سازمان سیا افشا کرد که افغانستان کشوری است که مکالمات تیلیفونی تمام اتباع آن شنود می‌شود. بنابراین می‌توان گفت که حقوق اتباع افغانستان بیش از هر کشوری زیرپا شده است در حالیکه ماده 37 قانون اساسی افغانستان می‌گوید:

ماده 37: آزادی و محرمیت مراسلات و مخابرات اشخاص چه به صورت مکتوب باشد و چه به وسیله تلفون، تلگراف و وسایل دیگر، از تعرض مصون است.

دولت حق تفتیش مراسلات و مخابرات اشخاص را ندارد، مگر مطابق به قانون.

از این ماده قانون می‌توان دریافت که اگر ضرورتی به تحت نظارت گرفتن مکالمات اشخاص باشد، فقط مراجع مسؤول دولتی و با گرفتن مجوز از مقامات قضایی می‌توانند این کار را انجام دهند نه افراد و یا نهادهای غیر دولتی. اگر یک کشور خارجی دست به این کار بزند، به معنی زیرپا نمودن قانون اساسی و نقض حاکمیت ملی افغانستان است. پایان

ارتباط با ما:

ایمیل: csrskabul@gmail.com - info@csrskabul.com

وب سایت: www.csrskabul.com

شماره تماس: 784089590 (+93)